

Genel Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere ve Sürekli Kaygı Düzeylerine Göre Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi

An Investigation of Aggression Levels of 9th Grade Students Studying at General High Schools with Regard to Some Variables and Continuous Anxiety Levels

Erdal Kılınc
Şehit Şahinbey Özel Eğitim Uygulama Merkezi

Mehmet Murat
Gaziantep Üniversitesi

Özet

Bu çalışmada öğrencilerin sürekli kaygı, cinsiyet, hatalı davranışlarına anne-babalarının verdikleri tepkiler, anne-babaların öğrencinin okul yaşantısını takip sıklığı ve sosyal-kültürel faaliyetlere katılma sıklığı değişkenlerine göre saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 2010-2011 eğitim öğretim yılında genel liselerde okuyan 479 lise 9. sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırma verileri; Buss ve Perry tarafından geliştirilen ve Can (2002) tarafından Türkçeye uyarlanan ‘Saldırganlık Ölçeği’ ve Spilberger, Gorsuch ve Laushene tarafından geliştirilen, 1985 yılında Öner ve Le Compte tarafından Türkçeye uyarlanan Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri’nin ‘Sürekli Kaygı Ölçeği’ ile toplanmıştır.

Araştırma bulgularına göre; öğrencilerin saldırganlık ile sürekli kaygı düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Erkek öğrencilerin saldırganlık düzeyleri kızlardan anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin, anne-babalarının hatalı davranışlarına verdikleri tepkiler ve okul yaşantısını takip sıklıkları ile onların saldırganlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Hatalı davranışı hem anne hem de babaları tarafından konuşarak çözülmeye çalışılan öğrencilerin saldırganlık düzeyi, azarlanarak veya döverek cezalandırılan öğrencilerin saldırganlık düzeyine göre daha düşüktür. Ayrıca anne babaların öğrencinin okul yaşantısını takip etmek amacıyla öğretmenleri ile iletişime geçme ve öğrencilerin sosyal-kültürel faaliyetlere katılma sıklığı arttıkça öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin düştüğü gözlenmiştir. Elde edilen bulgulara dayalı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Saldırganlık düzeyi, sürekli kaygı düzeyi, lise 9. sınıf öğrencileri,

Abstract

The purpose of the present study is to determine aggression levels of the students according to such variables as continuous anxiety, parents' responses to unacceptable behaviors of the students, frequency of parents' following students' school experiences and frequency of students' participation in socio-cultural activities. To this end, the researchers administered the scales to 479 students studying at 9th grade of general high schools in the 2010-2011 education year. Descriptive method was used in the research. Data were collected using 'Aggression Questionnaire' developed by Buss and Perry and adapted in Turkish culture by Can (2002), and using 'Continuous Anxiety Scale' of the 'The State-Trait Anxiety Inventory' which was developed by Spilberger, Gorsuch and Laushene and translated into Turkish by Öner and Le Compte (1985).

Findings of the research indicated a positive and significant association between aggression and continuous anxiety levels of the students at moderate level. Aggression levels of male students significantly differed from the female students' and were higher. A statistically significant difference was found between parents' responses to unacceptable behaviors of the students, frequency of their following students' school experiences and students' level of aggression. Aggression levels of the students whose parents sought to solve the problems with their unacceptable behaviors by speaking to their children were lower than those whose parents punished and fought them to solve the said behavioral problems. In addition, findings revealed that the more parents communicated with the teachers in order to follow their children's school experiences and the students participated in socio-cultural activities, the less their levels of aggression were. Implications based on the findings of the current study are discussed.

Key words: Level of aggression, level of continuous anxiety, 9th grade high school students

I. GİRİŞ

Saldırgan davranışların çocuk ve gençlerin gelişimi üzerinde zarar verici etkisi yadsınamaz boyuttadır. Yapılan çalışmalarda çocukluk ve ergenlik döneminde, saldırgan davranışlara maruz kalan bireylerin ilerleyen yıllarda, başkalarına karşı saldırganca davrandıkları ve saldırganlığın uzantısı kabul edilebilecek şiddet ve suç davranışlarına eğilim gösterdikleri tespit edilmiştir (Kurnaz, 2009; Seyhan ve Bahar, 2006; Çayköyü, Kuloğlu ve Aksu, 2006).

Çocuk ve ergenlerin, olumlu davranışlar kazanması ve sağlıklı büyümeleri konusunda en büyük sorumluluk şüphesiz ailelere düşmektedir. Ancak sağlıklı bir nesil yetiştirmek sadece ailelerin değil, toplumun tüm fertlerinin ve kurumlarının ortak sorumluluğudur. Bu süreçte aileden sonra gelen en etkili kurum olan okullar, çocuk ve ergenleri eğitmek ve onların yetişkinler dünyasında etkili bir biçimde yer

alabilmelerini sağlama misyonuyla ön plana çıkmaktadır (Öğülmüş, 2006). Ancak özellikle son yıllarda öğrenciler arasında görülen saldırgan davranışlar, basın yayın organları aracılığı ile sıkça gündeme gelmektedir. Eğitim kurumlarının üstlendikleri sosyal roller göz önüne alındığında münferit dahi olsa öğrenciler arasında görülen yaralama ve ölümlerle sonuçlanan saldırgan davranışlar toplumun dikkatini daha fazla çekmekte, ülke gündemini uzun süre meşgul etmektedir. Saldırgan davranışlarda gözlenen bu artış, bireylerin güvenliğini tehdit ederek, kendilerini baskı altında hissetmelerine neden olabilmekte ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan saldırgan davranışlar, aynı zamanda saldırgan durumundaki bireylerin de uyum problemleri yaşamasına ve gelecekte bu kişilerin suç davranışlarına olan eğilimlerini de arttırmaktadır (Kurtyılmaz, 2005).

Mevcut veriler ışığında saldırgan davranışların giderek arttığı göz önüne alındığında, saldırganlığın ve ilişkili olduğu faktörlerin çok yönlü olarak araştırılması, bilimsel veriler ışığında önleyici tedbirlerin alınması zorunluluk arz etmektedir. Saldırganlık, herkesin yaşamında bir şekilde yer edinmiş olması, geçmişten günümüze sıklıkla karşılaşılan bir olgu olmasına karşın, farklı kuramcılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Dahası, hangi davranışların saldırgan davranış olarak ifade edileceği kuramdan kurama, kişiden kişiye hâlen farklılık göstermektedir. Kökeni Latince'den gelmekte olan 'aggression' (saldırganlık) kelimesi ise, "bir yöne doğru hareket etmek" anlamı taşımaktadır. Bu kelimenin kapsamında kesin bir tavır alış, tepki verme ve yok anlamları da yer almaktadır (Köknel, 1999:158).

Saldırganlık; Baron ve Richardson (1994) tarafından; bir insanın başka birine zarar vermek için giriştiği ve sergilediği tüm davranışlar olarak tanımlanmıştır. Coie ve Dodge (1998) ise, saldırganlığı tasarlanmış ve asıl amacı başka bir kişiye zarar vermek olan her türlü davranış olarak tanımlamaktadır (Akt: Lerner & Steinberg, 2004). Bu görüşlere paralel olarak Kağıtçıbaşı, bir davranışın saldırgan bir davranış olduğunu tespit etmek için kişinin niyetine bakmak gerektiğini ifade etmiştir (Kağıtçıbaşı, 1999).

Öte yandan Buss (1961), saldırganlığı tanımlarken niyet gibi subjektif kavramlara karşı çıkararak, herkes için kabul gören bir tanımlamaya ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Buss'a göre, saldırganlık, başkalarına zarar veren veya onları yaralayan her türlü davranıştır (Akt: Shaffer, 2009).

Kaygı ise, stres yaratan durumların oluşturduğu üzüntü, algılama ve gerginlik gibi hoş olmayan duygusal ve gözlenebilir tepkiler bütünüdür. Bir kişi kaygılandığı zaman, merkezî sinir sisteminin uyarılmasına bağlı olarak, kalp atışlarında artış, nabız atışlarında yükselme ve ellerde terleme gibi fizyolojik değişimler yaşar. Kişinin kaygı düzeyinin yüksekliği kaygıya sebebiyet veren uyarıcının kişi tarafından nasıl algılandığına bağlıdır. Ortaya çıkan durumun bireye zarar verme, bir tehdit oluşturma derecesine göre kaygı da artacaktır (Özguven, 1994).

Kaygı, insanda baskı ve gerilime yol açan bir duygu hâlidir (Köknel, 1989). Bu duygu hali genellikle, bireyin engellendiği ya da endişe verici, üzüntü yaratıcı bir durum karşısında ortaya çıkar. Morgan, kaygıyı, insanların

varoluşundaki en temel duygulardan biri olarak görmüş ve korku, öfke, keder, sıkıntı gibi duygularla karışmış olduğu için anlaşılması ve tanımlanmasının çok güç bir kavram olduğunu ifade etmiştir (Morgan, 1999).

Sürekli kaygı ise; stres yaratan durumun tehlikeli ya da tehdit yaratan bir durum olarak algılanması ve bu tehditlere karşı, durumluk duygusal tepkilerin yoğunluğunun artması ve süreklilik kazanmasıdır. Aynı zamanda sürekli kaygı, bireylerarası farklılık gösteren bir kişilik özelliğidir. Sürekli kaygısı yüksek olan bireyler, düşük olanlara göre stres yaratan durumları daha çok tehlikeli ya da tehdit edici olarak algılama ve tepkide bulunma eğilimindedirler (Özgüven, 1994).

Bu araştırma ile genel lise 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ve öğrencilerin saldırganlık düzeyinin sürekli kaygı düzeyleriyle olan ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Genel lise 9. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Cinsiyet değişkenine göre, öğrencilerin saldırganlık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencinin hatalı davranışına, anne-babanın, verdiği tepki (konuşarak çözmeye çalışmak, görmezden gelmek, azarlamak, döverek cezalandırmak) değişkenine göre, öğrencilerin saldırganlık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
4. Anne-babanın, öğrencinin okul yaşantısını (okul başarısı ve devamsızlık durumu) takip sıklığı değişkenine göre, öğrencilerin saldırganlık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
5. Sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma sıklığı değişkenine göre, öğrencilerin saldırganlık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin saldırganlık düzeyi ile araştırmaya konu değişkenler arasında elde edilecek verilerin, saldırganlığı önlemeye dönük çalışmalara ışık tutması ve daha etkili önleme faaliyetlerinin yürütülmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

II. YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi

Bu araştırma betimsel yöntem ve ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiş olup, araştırmanın bağımsız ve bağımlı değişkenleri arasında ilişkisel tarama yapılmıştır.

Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2010-2011 öğretim yılı ikinci döneminde, Gaziantep İli Şahinbey ve Şehitkâmil İlçelerinde bulunan toplam 19 genel liseye devam eden 9. sınıf öğrencileridir. Araştırmada örneklem grubu için seçkisiz küme örnekleme yöntemi ile altı genel lise tespit edilmiştir. Yine seçkisiz küme

örnekleme yöntemi ile her okuldan 2 şube belirlenerek örneklem oluşturulmuştur. Araştırmaya 479 lise 9. sınıf öğrencisi katılmıştır. Bunlardan 194'i kız (% 40.5) ve 285 erkektir (% 59.5).

Veri toplama araçları

Bu araştırmada öğrencilerin saldırganlık düzeyleri 'Saldırganlık Ölçeği', sürekli kaygı düzeyleri ise 'Sürekli Kaygı Ölçeği' ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Saldırganlık Ölçeği: Bu araştırmada, 1992 yılında Buss ve Perry tarafından geliştirilen, Buss ve Warren tarafından 2000 yılında güncellenen 'Aggression Questionnaire' adlı ölçeğin, Can (2002) tarafından, Türkçeye uyarlanmış biçimi olan 'Saldırganlık Ölçeği' kullanılmıştır. Ölçek: 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanlardan 58 ve aşağısı düşük, 59 ve 110 arası normal, 111 ve üzeri yüksek saldırganlık düzeyini göstermektedir. Ölçek, DSM IV ölçütlerine göre tanı almayan sağlıklı ve gönüllü 300 kişiye uygulanmıştır. Güvenirliğin incelenmesinde, İç Tutarlık çalışmasında Cronbach Alfa katsayısı ölçeğin tamamı için $r=.913$ olarak bulunmuştur. Test tekrar test güvenirlüğünde ise, Pearson Korelasyonu bakılmıştır. Bir hafta arayla ölçek tekrar uygulanmış, test tekrar test korelasyonu, toplam skorda $r=.857$ olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur. Geçerlik çalışmasında benzer ölçekler geçerliği yöntemi kullanılmıştır. Benzer ölçekler geçerliğini sınamak için, Spielberger tarafından geliştirilen Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği kullanılmıştır. Toplam saldırganlık puanı ile sürekli öfke, içte tutulan öfke ve dışa yansıtılan öfke alt ölçek puanları ile korelasyon katsayısı $r=.746$ olarak bulunmuştur. Öfke kontrolü ile Saldırganlık Ölçeği toplam saldırganlık puanları arasında $r=-0.304$ negatif anlamlı bir korelasyon bulunmuştur.

Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ): Bu araştırmada Spielberger, Gorsuch ve Laushene tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması 1985 yılında Öner ve Le Compte tarafından yapılan Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri'nin Sürekli Kaygı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Maddelere verilen yanıtlar 1 ile 4 arasında puanlanmaktadır. Elde edilen yüksek puan, yüksek sürekli kaygıya işaret etmektedir. Ölçeğin 10, 15, 30, 120 ve 365 günlük aralarla beş ayrı öğrenci grubuna iki defa uygulanması sonucunda elde edilen değişmezlik katsayılarının .71 ile .86 arasında değiştiği bulunmuştur (Öner, 1997).

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu

Araştırma için anket ve ölçekler yoluyla elde edilen veriler SPSS 14.0 (Statistical Packet for The Social Science) programından yararlanılarak çözümlenmiştir. Verilerin analizinde pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı, aritmetik ortalama, yüzdelik dağılım; Levene F testi sonuçlarına göre homojen olan gruplarda t-testi ile tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Homojen

olmayan guruplarda Kruskal Wallis-H testi ile Mann Whitney-U testi kullanılmıştır. İstatistiksel çözümlenmelerdeki anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

III. BULGULAR

Bu bölümde sırasıyla problem durumlarına ilişkin bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan genel lise 9. sınıf öğrencilerinin kişisel bilgi formunda belirtilen demografik değişkenlerle ilgili frekans dağılımları ve bu dağılımlara ilişkin yüzdeler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Bağımsız Değişkenlere Göre Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	194	40.5
	Erkek	285	59.5
	Toplam	479	100.0
Öğrencinin Hatalı Davranışına, Annenin Verdiği Tepki	Konuşarak çözmeye çalışır	280	58.5
	Görmezden gelir	10	2.1
	Azarlar	177	37
	Döverek cezalandırır	12	2.5
	Toplam	479	100.0
Öğrencinin Hatalı Davranışına, Babanın Verdiği Tepki	Konuşarak çözmeye çalışır	269	56.2
	Görmezden gelir	20	4.2
	Azarlar	169	35.3
	Döverek cezalandırır	21	4.4
	Toplam	479	100.0
Anne Babanın Öğretmenler İle İletişime Geçme Sıklığı	Anne babam öğretmenimle sürekli iletişim halindedir	167	34.9
	Anne babam ancak zorunlu hallerde öğretmenlerimle iletişime geçer	291	60.8
	Anne babam öğretmenlerimle hiç iletişime geçmez, okul yaşantımla ilgilenmezler.	21	4.4
	Toplam	479	100.0
Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılma Sıklığı	Aktif olarak katılıyorum	177	37
	Sadece izleyici olarak katılıyorum	169	35.2
	Hiç katılmam	133	27.8
	Toplam	479	100.0

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %40,5'ini kız öğrenciler, %59,5'ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %58,5'i hatalı davranışları sonucundan annelerinin bu durumu konuşarak çözmeye çalıştığını, %2,1'i annelerinin bu durumu görmezden geldiğini, %37,0'nın anneleri tarafından azarlandığı, %2,5'i ise döverek cezalandırdığını ifade etmiştir. Babanın hatalı davranışa verdiği tepki değişkenine göre ise öğrencilerin %56,2'si babalarının bu durumu kendisi ile konuşarak çözmeye çalıştığını, %4,2'si görmezden geldiğini, %35,3'ü azarladığını, %4,4'ü ise döverek cezalandırıldığını ifade etmiştir. Anne babanın öğretmenler ile iletişime geçme sıklığı değişkenine göre öğrencilerin %34,9'u anne babalarının öğretmenleri ile sürekli iletişim halinde olduğunu, %60,8'i ancak zorunlu hallerde anne babalarının öğretmenleri ile iletişime geçtiğini, %4,4'ü ise anne babalarının öğretmenleri ile hiç iletişime geçmediğini, okul yaşantıları ile ilgilenmediğini ifade etmiştir. Sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığı değişkenine göre öğrencilerin %37'si bu tür faaliyetlere aktif olarak katıldığını, %35,2'si sadece izleyici olarak katıldığını, %27,8'i bu tür faaliyetler hiç katılmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek için Pearson Korelasyonu katsayısı yöntemi kullanılmış ve elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Saldırganlık Düzeyleri İle Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyonu Sonuçları

Saldırganlık	Sürekli Kaygı Düzeyi		
	N	Pearson korelasyon	İki uçlu anlamlılık
Saldırganlık Düzeyi	479	.316	.000**

**p<.01

Tablo 2'de görüldüğü üzere öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı ($r = .316$, $p < .01$) bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulguya göre, öğrencilerin saldırganlık düzeyi arttıkça sürekli kaygı düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2 = .10$) dikkate alındığında sürekli kaygı düzeyindeki toplam varyansın (değişkenliği) %10'unun saldırganlık düzeyinden kaynaklandığı söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre, öğrencilerin saldırganlık düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Saldırganlık Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Saldırganlık Düzeyleri	Kız	194	85.49	19.76	477	-2.535	.012*
	Erkek	285	90.19	20.03			

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(477)=-2.535, p<.05]. Erkek öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ($\bar{X}$ =90.18), kız öğrencilerin saldırganlık düzeylerinden ($\bar{X}$ =85.48) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin, anne-babanın hatalı davranışa verdiği tepki ile öğrencinin sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma sıklığına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Gruplara ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Saldırganlık Düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre ANOVA Sonuçları

Demografik Değişkenler	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öğrencinin hatalı davranışına, annenin verdiği tepki	Gruplar arası	13799.6	3	4599.86	12.3	.000*
	Gruplar içi	178061.4	475	374.87		
	Toplam	191861	478			
Öğrencinin hatalı davranışına, babanın verdiği tepki	Gruplar arası	10563.1	3	3521.02	9.23	.000*
	Gruplar içi	181297.9	475	381.68		
	Toplam	191860.9	478			
Sosyal ve kültürel faaliyetler katılım sıklığı	Gruplar arası	3437.1	2	1718.57	4.34	.014*
	Gruplar içi	188423.8	476	395.85		
	Toplam	191860.9	478			

*p<.05

Tablo 4'teki bulgular incelendiğinde öğrencilerin saldırganlık düzeyleri, annenin hatalı davranışa verdiği tepkiye göre anlamlı farklılık göstermektedir (F=12.27, p<.05). Annenin hatalı davranışa verdiği tepki türüne göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, hatalı davranış görmezden gelinen ($\bar{X}$ =98.70, S=19.03), azarlanan ($\bar{X}$ = 94.22 S=19.33) veya dövülerek cezalandıran öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ($\bar{X}$ =96.58, S=12.23) annesi tarafından hatalı davranış konuşularak çözülmeye çalışılan öğrencilerin saldırganlık düzeyine ($\bar{X}$ =83.79, S=19.61) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin saldırganlık düzeyleri, babanın hatalı davranışa verdiği tepkiye göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F=9.225$, $p<.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, hatalı davranışı görmezden gelinen ($\bar{x}=95.09$, $S=17.11$), azarlanan ($\bar{x}=93.33$, $S=19.62$) veya dövülerek cezalandıran öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ($\bar{x}=94.05$, $S=19.39$), babası tarafından hatalı davranışı konuşularak çözülmeye çalışılan öğrencilerin saldırganlık düzeylerine ($\bar{x}=84.14$, $S=19.66$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin saldırganlık düzeyleri, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma sıklığına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F=4.341$, $p<.05$). Sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma sıklığına ilişkin farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, sosyal ve kültürel faaliyetlere hiç katılmayan veya ilgilenmeyen öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ($\bar{x}=92.54$, $S=22.34$), izleyici olarak katılan ($\bar{x}=87.14$, $S=18.03$) veya aktif katılan öğrencilerin saldırganlık düzeyine ($\bar{x}=86.15$, $S=19.64$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin, anne-babanın, öğrencinin okul yaşantısını (okul başarısı ve devamsızlık durumu) takip sıklığına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Kruskal Wallis-H testi ile test edilmiştir. Gruplara ilişkin Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin saldırganlık düzeyinin, anne-babanın, öğrencinin okul yaşantısını (okul başarısı ve devamsızlık durumu) takip sıklığına göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları

	n	Sıra Ort.	Sd	x^2	p	Anlamlı Fark
Sürekli iletişime geçer (A)	167	220.28	2	7.05	.03	B-A, C-A
Zorunlu hallerde iletişime geçer (B)	291	247.69				
Hiç iletişime geçmez (C)	21	290.24				
Toplam	479					

Yapılan analiz sonucunda: araştırmaya katılan öğrencilerin saldırganlık düzeyi, $p<.05$ anlamlılık düzeyinde, anne-babanın, öğrencinin okul yaşantısını (okul başarısı ve devamsızlık durumu) takip sıklığına göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (x^2 ($Sd=2$) $=7.05$, $p<.05$). Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, ölçek puanlarına göre, en yüksek saldırganlık puanı ortalamasına, anne babası okula hiç uğramayan öğrencilerin (Sıra Ort= 290.24) sahip olduğu, bunu anne babası zorunlu hallerde öğretmeni ile iletişime geçen öğrencilerin (Sıra Ort= 247.69) ve anne babası öğretmenleri ile sürekli iletişim halinde olan öğrencilerin (Sıra Ort= 220.28) takip ettiği görülmektedir.

Kruskal Wallis-H testi sonrasında, grupların ikili kombinasyonları üzerinde Mann Whitney-U testi uygulanarak, gruplar arası farkın kaynağı incelenmiştir. Yapılan Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre anne-babası, okul yaşantısını takip etmek amacıyla öğretmenleri ile zorunlu hallerde iletişime geçen (B), ve anne babası okul yaşantısını takip etmek için öğretmenleri ile hiç iletişime geçmeyen öğrencilerin (C) saldırganlık düzeyi, anne-babası, öğretmenleri ile sürekli iletişim halinde olan öğrencilerin (A) saldırganlık düzeyine göre, anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

IV. TARTIŞMA

Araştırma kapsamında öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu literatürde yer alan, Coles, Greene ve Braithwaite (2002), Doğan, Moralı, Çoban, Toros, Tok (2002) ve Karabıyık (2003)'ün araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Kişinin, kaygı ve korku gibi, hoş olmayan bir durumda verdiği ilk tepkilerden biri öfkelenmektir. Saldırganlık ise, genel olarak öfkenin doğrudan ifadesi olarak ortaya çıkmaktadır (Köknel, 1999). Bu bulgudan hareketle kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin saldırgan davranışlara eğilimli olabilecekleri, kendilerine veya çevresindekilere yönelik saldırgan davranışlar gösterdikleri söylenebilir. Sürekli kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin yaşadıkları içsel gerilimi saldırgan davranışlara dönüştürmeleri mümkündür. Bu durum sürekli kaygı düzeyi yüksek bireyleri, bireysel mutsuzluğa sevk edebileceği gibi çevresiyle iletişim ve uyum problemleri yaşamasına da sebebiyet verebilir.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları incelendiğinde erkek ve kız öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, erkekler lehine istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Literatür incelendiğinde cinsiyet ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok araştırma erkeklerin kızlara göre saldırgan eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulgusunu tespit etmiştir (Bjorkqvist, Lagerspetz ve Kaukiainen, 1992; Rys, Bear, 1997; Archer ve Haigh 1997; Duncan 1999; Efiltili, 2006; Amedahe, Owusu-Banahene, 2007; Card, Stucky, Sawalani, Little, 2008; Filiz, 2009).

Kadınların erken kimliklerinin önemli bir yönünü başkalarıyla ilişkiler oluşturmaktadır. Erkekler ise kimliklerini büyük oranda kendilerini ayrı ve otonom görmek üzerinden oluştururlar (Peck, 1986, Akt: Vahip, 2002). Erkekler saldırganlığa karşılık vermeye daha hazır görünmekle beraber, bu davranışı öğrenmeleri ve onu sergilemeyi tercih etmeleri önem kazanmaktadır (Yeğen, 2008). Tezcan (1995), cinsiyete dayalı toplumsallaşmanın, cinsel rollerin öğrenildiği ve öğretildiği bir toplumsallaşma olduğunu ve çocukların doğumdan itibaren cinsiyetlerine göre toplumsallaştırdığını belirtmiştir. Bu verilerden hareketle fiziki olarak kadınlara nazaran daha güçlü olan erkelerin saldırgan davranışları, toplumsallaşma sürecinde öğrendikleri cinsel rollerin etkisiyle daha rahat ifade

ettikleri, kadınların ise içinde buldukları topluma ait cinsel rollerin etkisiyle, saldırgan davranışlarını engelleme yoluna gittikleri söylenebilir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu öğrencilerinin saldırganlık ölçeği puanlarının, anne-babanın hatalı davranışa verdiği tepki (konuşarak çözmeye çalışmak, görmezden gelmek, azarlamak, döverek cezalandırmak) değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği'dir. Bu bulgu kapsamında anne babaları tarafından hatalı davranışı konuşarak çözülmeye çalışılan öğrencilerin saldırganlık düzeyi, hatalı davranış sonucunda azarlanan, dövülerek cezalandırılan veya görmezden gelinen öğrencilerin saldırganlık düzeyine göre anlamlı olarak daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu, benzer araştırmalarda elde edilen, fiziksel olarak cezalandırılan çocukların daha saldırgan eğilimler gösterdiği bulgusu ile örtüşmektedir (Hoffman 1967, Akt: Masalçı, 2001; Farrington, 1991; Güney, 2008; Erdoğan, 2010; Avcı, 2010).

Aile içinde şiddete maruz kalan çocukların çoğu büyüdüklerinde şiddet uygulayan eşlere ya da anne babalara dönüşmeseler de, şiddet uygulayan yetişkinlerin büyük bölümünde çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma öyküsü saptanmıştır (Kaufman & Zigler 1987, Akt: Vahip, 2002). Anne babanın çocuğa yönelik sorun çözme ve iletişim biçiminin model alma yolu ile öğrenilmiş davranışa dönüşebileceği göz önüne alındığında anne baba tutumunun öğrencilerin saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisi belirgin olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Öte yandan aile içi olumsuz davranışlara maruz kalan çocukların yaşadıkları kaygı ve dışlanmışlık duygusu, öğrencileri saldırgan davranışlara yöneltebileceği gibi bu durumda olan çocukların olumsuz akran gruplarına yönelmesine ve bu gruplar içinde saldırgan davranışlar edinmelerine de sebebiyet verebilir.

Anne-babaları, okul yaşantısını takip etmek amacıyla öğretmenleri ile sürekli iletişim halinde olan öğrencilerin saldırganlık düzeyi, anne babası zorunlu hallerde öğretmenleri ile iletişime geçen veya hiç iletişime geçmeyen öğrencilerin saldırganlık düzeyine göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Omay (2008)'in çalışmasında öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları ile okul iklimi alt boyutlarından anne, baba, toplum ve okul arası ilişkiler alt boyutu arasında olumsuz korelasyon tespit etmiştir. Başka bir deyişle öğrencilerin anne, baba, toplum ve okul arası ilişkiler ile ilgili olumlu algıları arttıkça saldırganlık puanlarının azaldığı tespit edilmiştir. Erdoğan (2010), çalışmasında öğrencilerinin saldırganlık eğilimleri anne babanın, çocuklarının okul yaşamlarını takip etmesi göre anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Anne babaları tarafından okul yaşantıları hiç takip edilmeyen veya çok nadir olarak takip edilen çocukların saldırganlık eğilimleri, her zaman takip edilen öğrencilere göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç olarak anne babaları tarafından okul yaşamı önemsenen ve ilgi gösterilen öğrencilerin daha düşük saldırganlığa sahip olduğunu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum okul yaşantısı önemsenen, anne-baba, okul ve öğretmen iletişiminin sürekli olarak sağlandığı öğrencilerin kendini güvende hissetmelerinin veya öğrencilerin kontrol edildikleri düşüncesiyle olumsuz davranışlardan kaçınmasının bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerinin saldırganlık ölçeği puanları sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma sıklığı değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Benzer bir çalışma yürüten Dervent (2007) ve Yıldız (2009)'un çalışmalarında: sosyal ve kültürel etkinliklere katılım düzeyi ile yıkıcı saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kırbas, Taşmektepligil ve Üstün (2007), Koçöz (2011)'in okullarda şiddetin önlenmesi amacıyla ileri sürdükleri çözüm önerileri ile Dönmez (2010)'un yaptığı yarı yapılandırılmış görüşme sonuçlarına göre: okul yöneticileri, okulda şiddet olaylarını azaltmak için sosyal, sportif ve kültürel etkinliklerin sayısının artırılması gerektiği belirtmişlerdir.

Freud'un Psikanalitik kuramına göre: saldırganlık dürtüsü, dışavurumu veya katarsis (boşalma) yolu ile azalmaktadır. Ancak, saldırganlık dürtüsü dışa vurulduğunda toplum tarafından birey cezalandırılması söz konusu ise, bu durumda birey saldırganlık dürtüsünü toplum tarafından kabul görecekt davranışlara dönüştürerek açığa çıkarmaktadır. Psikanalitik kuramın verileri ışığında, sosyal ve kültürel faaliyetler, bireyin toplumca kabul görmeyeceğini düşündüğü saldırgan dürtülerinin olumlu ifadesi olarak ele alınabilir. Öte yandan sosyal ve kültürel faaliyetlerin, öğrencilerin olumsuz duygulardan uzaklaşmaları ve özellikle kendilerini ifade etmelerine imkân sağladığı söylenebilir. Başka bir ifadeyle, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımın saldırganlık düzeyi üzerindeki olumlu etkisi bu faaliyetlerin öğrenciler üzerinde yaratacağı rahatlama, kendilerini ifade edebilme ve içsel gerilimden uzaklaştırma özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

V. ÖNERİLER

Alanda Çalışanlar (Uygulayıcılar) İçin Öneriler;

1. Öğrencilerin saldırganlık düzeyi ile sürekli kaygı düzeyleri arasında orta düzeyde, pozitif yönde, anlamlı bir ilişki olduğu göz önüne alındığında, saldırganlık düzeyini azaltmak amacıyla sürekli kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilere yönelik önleyici rehberlik hizmetleri planlanabilir.
2. Cinsiyet farklılığının saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, anne babalara yönelik çocukların toplumsallaşma süreci ve cinsiyet rolleri hakkında bilinçlendirici çalışmalar yapılabilir.
3. Araştırma sonucunda anne-babaların hatalı davranış karşısında gösterdikleri tutumun öğrencilerin saldırganlık düzeyi üzerinde anlamlı düzeyde etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgudan hareketle alan uzmanları tarafından ebeveynlere yönelik bilgilendirici ve beceri kazandırıcı eğitim faaliyetler düzenlenebilir. İlgili kurum ve uzman kişiler tarafından konunun önemi hakkında basın yayın organları aracılığı ile bilgilendirmeler yapılabilir.
4. Anne babaları tarafından okul yaşantısı sürekli takip edilen öğrencilerin saldırganlık düzeyinin düşük çıkması, okul aile işbirliğinin önemini

göstermektedir. Bu doğrultuda okul yönetimi ve öğretmenler ile veli iletişimin sürekliliğini sağlayıcı etkinlikler yapılabilir.

5. Öğrencilerin saldırganlık düzeylerini azaltmak için okul içi ve okul dışı sosyal ve kültürel faaliyetlerin düzenlenmesi, bu faaliyetlere öğrenci katılımının sağlanması etkili olacaktır. Öğrencilerin sosyal ve kültürel faaliyetlere gerek okul ortamında gerekse de okul dışında erişilebilirliğinin artırılması sağlanabilir.

Araştırmacılar İçin Öneriler;

1. Saldırganlık düzeyinin gelişimsel seyrini tespit etmek amacıyla ortaöğretim öğrencileri üzerinde boylamsal bir çalışma yapılabilir.
2. Bu araştırma genel liselerin 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin var olup olmadığını tespit etmeye yöneliktir. Benzer bir çalışma ile bu iki değişken arasındaki nedensellik araştırılabilir.

VI. KAYNAKLAR

- Amedahe, F. K. Owusu-Banahene, N. O. (2007). Sex differences in the forms of aggression among adolescent students in Ghana. *Research in Education*,78:54-64.
- Archer, J., Haigh, A. (1997) Beliefs About Aggression Among Male And Female Prisoners. *Aggressive Behavior*, 23: 405-415.
- Avcı, A. (2010). *Eğitimde Şiddet Olgusu Lise Öğrencilerinde Şiddet, Saldırganlık ve Ahlakî Tutum İlişkisi (Küçükçekmece İlçesi Örneği)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Baron, R.A. ve Richardson, D.R. (1994). *Human Aggression*. 2. Baskı, Plenum, New York.
- Bjorkqvist, K., Lagerspetz, K., Kaukiainen, A. (1992). Do girls manipulate and boys fight? Developmental trends in regard to direct and indirect aggression. *Aggressive Behavior*, 18: 117-127.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Bilim Sanat Yayınevi, Ankara.
- Can, S. (2002). *Aggression Questionnaire adlı ölçeğin Türk popülasyonunda geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. Uzmanlık Tezi, Genel Kurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Haydarpaşa Eğitim Hastanesi, İstanbul.
- Card, N.A., Stucky, B.D., Sawalani, G.M., Little, T.D., (2008) Direct and Indirect Aggression During Childhood and Adolescence: A Meta-Analytic Review of Gender Differences, Intercorrelations, and Relations to Maladjustment. *Child Development*, 79 (5): 1185–1229.
- Coles CJ, Greene AF, Braithwaite HO. (2002). The relationship between personality, anger expression, and perceived family control among incarcerated male juveniles. *Adolescence*. 37(146):395-409.

- Çayköyü, A., Kuloğlu, M. ve Aksu, H. (2006). Çocuk, suç ve şiddet. *Çocuk ve Suç*. Erçetin, Ş.Ş. (Ed.). Hegem Yayınları, Ankara.
- Çelik, H. (2006). *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Tepkileri, Bağlanma Tarzları ve Kişilerarası Semaların İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, B., Moralı, S., Kazak, Z., Tok, S. (2002). Bireylerin Spora Katılım, Cinsiyet ve Sürekli Kaygı Düzeylerine Göre Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Performans Dergisi*, 8: 3-4.
- Dönmez, A. (2010). *İlköğretim okul yöneticilerinin şiddet türlerine yönelik görüşleri ve şiddetle başa çıkma yöntemleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Duncan, R. (1999). Peer and sibling aggression. An investigation of intra and behaviours: Pieces os a puzzle. *Preventing School Failure*. 42(3): 135-142.
- Efiltili, E. (2006). *Orta Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık, Denetim Odağı ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Erdogdu, M.Y. (2010), Öğrencilerin Saldırganlık Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmeleri. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications 11-13 November, 2010 Antalya-Turkey*
- Farrington, D.P. (1991) Childhood aggression and adult violence: Early precursors and later-life outcomes. In D.J. Pepler, & K. H. Rubin (Eds.). *The Development And Treatment Of Childhood Aggression* (5-29).Hillsdale,NJ:Erlbaum.
- Filiz, A. (2009). *Farklı Lise Türlerindeki Öğrencilerin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi (Kartal İlçesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gümüş T. (2000). *Kendini Kabul Düzeyleri Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Saldırganlık Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güney, K. (2008). *Aileleri İstanbul Ümraniye İlçesine Göç Etmiş İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. Evrim Yayınları, İstanbul.
- Karabıyık, Ç. (2003). *Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlığı Yordayan Bazı Değişkenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koçöz, R. (2011). Şiddet üzerine. *Ankara Barosu Dergisi*, 69(1):243-252.
- Köknel, Ö. (1989). *Genel ve Klinik Psikiyatri*. Nobel Tıp Kitapevi, İstanbul.
- Köknel, Ö. (1999). *Kişilik: Kaygıdan Mutluluğa*. 13. Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

- Kurnaz, A. (2009). *Saldırganlık ve Akran Mağduriyetinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kurtyılmaz, Y. (2005). *Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri ile Akademik Başarıları, İletişim ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Lerner, R.M., ve Steinberg, L. (2004). *Handbook Adolescent Psychology*. 2. Edition, John Wiley&sons Inc., New Jersey.
- Masalçı, A.D. (2001). *Aile içi etkileşimlerle çocuğun saldırganlık düzeyi ve uygu davranışlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Morgan, J.C. (1999). *Psikolojiye Giriş*, Karataş, S. (Ed. ve Çev.), Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara.
- Omay, H. (2008). *İlköğretim Okulları Öğrencilerinin Okul İklimi Alguları İle Saldırganlık Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öner, N. (1997). *Sürekli ve Durumluk Kaygı Ölçeği El Kitabı*. Boğaziçi Üniversitesi yayınevi, İstanbul.
- Öğülmüş, S. (2006). Okullarda şiddet ve alınabilecek önlemler, *Eğitime Bakış*, 2(7):16-24.
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik Testler*. Yeni Doğu Matbaası, Ankara.
- Rys, G. S., & Bear, G.G. (1997). *Relational aggression and peer relations*. Merrill-Palmer Quarterly, 43(1): 87-106.
- Seyhan, K. ve Bahar, H.İ. (2006). Çocuk suçluluğu. *Çocuk ve Suç*. Erçetin, Ş.Ş. (Ed.). Hegem Yayınları, Ankara.
- Shaffer, D.R. (2009). *Social And Personality Development*. 6. Edition, Nelson Education Ltd, Kanada.
- Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye Giriş*. 4. Baskı, Ankara
- Vahip, I.(2002). Evdeki Şiddet ve Gelişimsel Boyutu: Farklı Bir Açından Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(4):312-319
- Yeğen, B. (2008). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Uyumları ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki ilişkinin İncelenmesi (Kadıköy İlçesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

An Investigation of Aggression Levels of 9th Grade Students Studying at General High Schools with Regard to Some Variables and Continuous Anxiety Levels

It is undisputable that aggressive behaviors have negative impacts on children and teenagers' development. Previous studies revealed that individuals who were exposed to aggressive behaviors in childhood and adolescence have tendencies to behave aggressively or cultivate some behaviors related to violence and delinquency in the years ahead. (Kurnaz, 2009; Seyhan and Bahar, 2006; Çayköyü, Kuloğlu and Aksu, 2006).

Families take, without doubt, the greatest responsibility in terms of children and adolescents' cultivating good behaviors and of their healthy upbringing. However, bringing up a healthy generation is the common responsibility of the individuals and organizations of the society as well as families. In this process, the most effective organizations, that is, schools stand out with their missions to educate children and adolescents and help them take their places fully fledged among adults (Öğülmüş, 2006). After all, aggressive behaviors displayed by students have often been brought to the agenda via the media especially in recent years. Given the social roles that educational organizations assume, even in an isolated individual incident, aggressive behaviors resulting in wounds and death have attracted society's attention and received widespread coverage on the national agenda. This noticeable increase in aggressive behaviors causes individuals to feel themselves under pressure, and it affects their life quality in a negative way by threatening their security. On the other hand, aggressive behaviors lead those having aggressive behaviors to have adaptation problems and increase their tendencies to commit crimes in the future (Kurtyılmaz, 2005).

Literature review shows that definitions regarding the concept of “aggression” were categorized under two headings. The first one regards aggression as any form of behavior intended to do harm to others and explains aggression through one’s own free will. In this respect, Baron ve Richardson (1994) explained aggression focusing on purposes of behaviors and argued that any form of behavior cultivated and directed toward other living things with the aim of harming them constitutes aggression. Focusing on aggression as a planned behavior, Coie ve Dodge defined aggression as any form of planned behavior, the main goal of which is to cause harm to another one (cited from Lerner & Steinberg, 2004). In parallel with these views, Kağıtçıbaşı maintained that an individual’s own free will must be paid attention to see if the behavior is aggressive or not (Kağıtçıbaşı, 1999).

However, some theorists defined aggression by focusing on tangible behaviors and results of these behaviors instead of subjective experiences. Buss (1961) opposed such subjective concepts as free will when defining aggression and stated that a common definition accepted by everyone is required. According to Buss, aggression is any form of behavior hurting and causing harm to others (cited from Shaffer, 2009). Bandura (1973) accepted aggressive behavior as any form of behavior resulting in harm to other objects and human beings. Briefly, according to the theorists explaining aggression as a result-oriented behavior, what implies that a form of behavior is aggressive is whether an individual who is exposed to aggressive behaviors has experienced any harm or not, not whether one displays aggressive behaviors intentionally.

It is known that one who is exposed to aggressive behaviors and has aggressive behaviors goes through an emotionally nervous mood. When taken place in situations causing stress like aggression, individuals experience some negative emotional reactions like anger, nervousness and sadness and observable responses as well. In such cases, as one feels anxious, some physical symptoms like increases in heart and pulse beatings and sweating of hands are observed because of warns in central nervous system. Level of anxiety, in such situations, is closely related to how stimulus is regarded by the individual. Anxiety level increases in accordance with the degree of harm and threats of one particular situation perceived by individuals (Özgüven, 1994).

In the light of the current data, given that aggressive behaviors have increased a lot, it is imperative to investigate aggression and other related factors and to take protective measures for these behaviors. In the present research, it is aimed to determine aggression levels of the 9th grade high school students according to such variables as continuous anxiety, gender, parents’ responses to their unacceptable behaviors, frequency of parents’ following their children’s school experiences and frequency of students’ participation in socio-cultural activities.

The research was designed using descriptive method and relational survey method, and a relational analysis was conducted between dependent and independent variables. The population of the research consisted of 9th grade students studying in 19 general high schools located in Şahinbey and Şehitkâmil districts of Gaziantep in the second semester of the 2010-2011 education year. The sample of the study was determined using random cluster sampling method. Furthermore, 2 classes were chosen from each high school using the same method, and thus the sample was constructed. 479 (F=194 (% 40.5) and M=285 (% 59.5) 9th grade students participated in the study. Aggressive behaviors of the students were determined via 'Aggression Questionnaire', and their continuous anxiety levels were found via 'Continuous Anxiety Scale'.

In this study, 'Aggression Questionnaire' which was developed by Buss and Perry in 1992, updated by Buss ve Warren in 2000, and adapted in Turkish culture by Can (2002) as 'Aggression Scale', and 'Continuous Anxiety Scale' of the 'The State-Trait Anxiety Inventory' which was developed by Spilberger, Gorsuch and Laushene and adapted to Turkish by Öner and Le Compte (1985) were used.

In the analysis of the data, Pearson product-moment correlation coefficient, arithmetic means, percentages were used; furthermore, t-test and one way ANOVA were used in homogeneous groups according to Levene F test results. In non-homogeneous groups, Kruskal Wallis-H and Mann Whitney-U tests were conducted. Significance level of statistical analyses was accepted as .05.

Research findings indicated a positive and significant association between aggression and continuous anxiety levels of the students at moderate level. Aggression levels of male students significantly differed from female students' and were higher. A statistically significant difference was found between parents' responses to unacceptable behaviors of the students, frequency of their following students' school experiences and the students' level of aggression. Aggression levels of the students whose parents sought to solve the problems with their unacceptable behaviors by speaking to their children were lower than those whose parents punished and fought them to solve the said behavioral problems. In addition, findings revealed that the more parents communicated with the teachers in order to follow their children's school experiences and the students participated in socio-cultural activities, the less their levels of aggression were. Suggestions based on the findings of the research are as the following:

1. Given that there is a positive and significant association between aggression and continuous anxiety levels of the students at moderate level, protective guidance services can be planned to decrease aggression levels of the students with high continuous anxiety levels.
2. When considered effects of gender differences on aggression levels, studies can be conducted toward families to raise their awareness of socialization process of the children and gender roles.

3. The research findings revealed that parents' attitudes regarding unacceptable behaviors of the students have significant effects on aggression levels of the students. Thus, experts can organize educational activities to inform and help families adopt skills. Also, subject specialists can inform the public about importance of this issue through media.
4. The fact that aggression levels of the students whose parents often followed their school experiences were low shows importance of family-school partnership. In this respect, some activities which can facilitate communication between school administration and parents must be arranged.
5. In order to decrease aggression levels of the students, cultural activities can be organized in and out of school, and students' participation in these activities can be effective. Accessibility of socio-cultural activities must be ensured for the students both in and out of school.